

НАСТАВНО-УМЕТНИЧКОМ ВЕЋУ

ФАКУЛТЕТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Париска 16

11000 Београд

СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Косанчићев венац 29

11000 Београд

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ  
УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА И ПИСАНОГ РАДА

**Сети се да не заборавиш**

**Симболичке импликације свакодневнице**

**Цртежи и инсталација**

кандидаткиње Тање Богданић

Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта „**СЕТИ СЕ ДА НЕ ЗАБОРАВИШ, СИМБОЛИЧКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ СВАКОДНЕВНИЦЕ – ЦРТЕЖИ И ИНСТАЛАЦИЈА**“ кандидаткиње Тање Богданић именована на седници Наставно-уметничког већа ФЛУ у Београду радила је у саставу:

1. мр **Добрица Бисенић**, редовни професор, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду,
2. др ум. **Бранко Раковић**, редовни професор, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду
3. др ум. **Адам Пантић**, ванредни професор, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду
4. др ум. **Бранка Кузмановић**, ванредни професор, Факултет примењених уметности, Универзитет уметности у Београду

др ум **Драгана Станаћев Пуача**, ванредни професор ФЛУ у Београду (ментор) и донела је следећи закључак:

## Биографија кандидата

Тања Богданић је рођена 1989. године у Сарајеву, Босна и Херцеговина. Мастер студије је завршила 2012. године на *Факултету ликовних уметности* у класи професора Слободана Роксандића.

Добитница је награде *Фонда Мр Миодраг Јањушевић*, академски сликар, за најуспелији рад из области сликарства завршне године студија, у школској 2011/12 години, на *Факултету ликовних уметности*; награде за најбољи уметнички рад младог уметника представљен у оквиру *Art зоне Миксер фестивала* 2011. године.

Стипендиста је Француске владе за студијски боравак на *Школи лепих уметности* у Паризу (*Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts de Paris*), за академску 2010/11 годину у класи професора Жана Мишела Албероле.

Излагала је на *Међународном сајму цртежа (Internationale dessins du 21e siècle)* у Паризу, 38, 39. и 40, на изложби цртежа и скулптура малог формата студената *Факултета ликовних уметности* у Београду, у галерији *Звоно*, као и у *Француском институту* и др.

### Самосталне изложбе:

**2018.**

- „Сети се да не заборавиш“, галерија Факултета ликовних уметности, Београд, Србија

**2016.**

- „Сети се да не заборавиш“, галерија Дома омладине Београда, Србија

**2015.**

- „Синтеза“, Француски институт, Београд, Србија

**2012.**

- „Одбачени“, галерија Звоно, Београд, Србија

### Групе изложбе:

**2014.**

- Изложба „Raiffeisen Club награде за младе уметнике“, галерија 12 New media HUB, Београд, Србија

**2013.**

- „Литограф-Картограф“, изложба литографија, *Војногеографски институт Калемегдан*, Београд, Србија

- „Фрагменти“, галерија Факултета ликовних уметности, Београд, Србија
- „Student & Faculty International Exchange“, Georgian College, Бари, Канада
- „Нови чланови 2013“, Уметнички павиљон Цвјета Зузорић, Београд, Србија

## 2012.

- „25. чукарички ликовни салон“, Галерија '73, Београд, Србија
- „Изложба радова награђених студената 2011/12“, галерија Факултета ликовних уметности, Београд, Србија
- „41. изложба цртежа и скулптура малог формата студената Факултета ликовних уметности у Београду“, галерија Дома омладине, Београд, Србија

## 2011.

- „ц3“, галерија Дома културе Студентски град, Београд, Србија
- „40. изложба цртежа и скулптура малог формата студената Факултета ликовних уметности у Београду“, галерија Магацин, Београд, Србија
- „Visual Art зона“, Миксер фестивал, Београд, Србија

## 2010.

- „39. изложба цртежа и скулптура малог формата студената Факултета ликовних уметности у Београду“, галерија Магацин, Београд, Србија
- „ФЕСТУМ – Фестивал студената Универзитета уметности у Београду“, галерија Студентског културног центра, Београд, Србија
- „Међународни сајам цртежа XXI века“ (Foire internationale dessins du 21e siècle), Loft Nikki Diana Marquardt Gallery, Париз, Француска

## 2009.

- „38. изложба цртежа и скулптура малог формата студената Факултета ликовних уметности у Београду“, галерија Дома омладине, Београд, Србија

## 2008.

- „Прогресивне наде 3“, галерија Хаос, кустос Биљана Томић, Београд, Србија

## Награде:

**2014.** *Raiffeisen Club награда за младе уметнике*, галерија 12 New media HUB, Београд, Србија

**2012.** Награда *Фонда Мр Миодраг Јањушевић, академски сликар* за најуспелији рад из области сликарства завршне године студија у школској 2011/12 години на Факултету ликовних уметности, класа професора Слободана Роксандића

- 2012.** Стипендиста Владе Републике Србије, *Фонда за младе таленте Републике Србије*
- 2011.** Награда за најбољи уметнички рад младог уметника представљен у оквиру *Art зоне Миксер фестивала*
- 2010.** Стипендија Француске владе за четворомесечни боравак у Француској на *Факултету лепих уметности* у Паризу
- 2005/2011.** Стипендиста *Републичке фондације за развој научног и уметничког подмлатка*

**Остале активности:**

- 2014.** *Аванка интернационални филмски фестивал*, Португал
- 2012.** *Rota Jovem, Work in progress I*, Ст. Педро, Португал
- 2011.** *Concordia* – рестаурација, Дуравел, Француска
- 2010.** Шпиц, Аустрија
- 2009.** *Sun Flower Festival*, позоришни пројекат, Фрајберг, Немачка
- 2007.** *Concordia* - рестаурација замка Свете Сузане из XI века, Француска

## Анализа рада

Пред нама је сложено семиотичко истраживање саме суштине семиозиса или настанка значења. Зато уметнички пројекат *Сети се да не заборавиш* и текст докторског рада, имају метафоричан однос и неочекивана исходишта.

### Структура текста

Увод и Појмовник су на самом почетку, а затим следе поглавља: 1. Зона Уласка или зона Врата, 2. Зона плафона, 3. Зона пода, 4. Бочна зона, 5. Централна зона, 6. Симболичке импликације свакодневнице. На крају је Списак литературе.

У уводном делу, Тања Богданић објашњава назив рада настао из игре речи појма *temento togі* (сети се да ћеш умрети) и наслова књиге *Заборављени језик* Ериха Фрома о тумачењу симболичког језика у митовима, бајкама и обредима. Уметнички пројекат овог докторског истраживања настао је у интеракцији са простором Галерије Дома омладине, као *Сценографија симболичких импликација свакодневнице*.

Сценографија се састоји из пет зона: Зона Врата, Зона плафона, Зона пода, Зона бочно распоређених радова и Централна зона, и њу чине четири рада: полиптих цртежа, рађен техником лавираног туша, сачињен из 11 делова у централној зони, три фриза цртежа смештених у *light box*-овима бочних зона и пројекција непомичне слике у зони пода.

До које мере ово није пука констатација, већ суштина приступа, говори поновљена изложба у простору Галерије ФЛУ: перфекција цртачког рукописа остаје иза завесе, несазнатљива... Ова анализа бавиће се поставком у Дому омладине, где је *Сценографију симболичких импликација свакодневнице* могуће читати у интензивном и снажном додиру – улазећи у њу.

Улазак је драматичан. Утисак интензивног измештања, осећај измештања у простору и времену, као пад кроз зечији тунел у Алиси у земљи чуда: неочекиваност ситуације где кренути? Снажна светлост одозго подржава прво непрозирност, а потом полутаму у којој се под заталаса једва видљивом светлуцавом структуром. Смицање тла. Опипљив осећај другог простора, другачијег, делује на чула: не можемо га обухватити ниједном информацијом која долази до нас. Непознат простор.

Тај тренутак, тај врло мали временски теснац је предео потпуне ослобођености. Као у сну. Прилазимо бочним просторима светлости, који из таме привлаче. Први утисак је пријатност флоралног амбијента, густе копљасте вегетације, која се развија, буја и незадрживо шири... Њено израстање, динамично и интензивно, скреће пажљивији поглед на њене облике и праву природу, која кулминира у свој пуноћи своје апсурдности, из раздробљености централног дела сценографије, као зихернадла. То сазнање враћа поглед

уназад на бочне осветљене просторе убојите наоружаности и ритмичне покретљивости... Постављени у три хоризонтална низа, два са леве и један са десне стране Централне зоне због понављања симултаних елемената, отварају се у неочекивани садржај, готово звучни. Лепота централног дела Сценографије, у којој се чита њена површина, тако незнатног и неугледног предмета, какав је зихернадла, је несумњива и раскошна: богате металне нерватуре, блиставе непоновљивости и контрадне сложености. Као калеидоскоп.

Мозаична раздробљеност Централне зоне спречава разумевање целине: белина папира, које прикупљају игле зихернадли, не преносе поруке.

Текстуални део докторског уметничког пројекта Сети се да не заборавиш, симболичке импликације свакодневнице, обухвата и разматра сваку од зона Сценографије.

У првој зони, зони Уласка или зони Врата, Тања Богданић градира нивое значења: од физичко-формалних преко сценско-позоришног уласка и изласка са сцене Арнолда Арнасона, као простор магијске трансформације и проласка из једног стања постојања или из једног света у други, затим Фукоове појмове утопије и хетеротопије и метафору огледала. Огледало везује за самоспознају и појаву мотива *vanitasa* (празнине) и *memento mori* у животу Холанђана 17. века, у време великих епидемија куге и трагања за националним идентитетом првог модерног друштва, као и њихова занесеност саморефлексијом: церемонијално и раскошно слављење и показивање благостања, жудња за поседовањем, страх од непредвиђених несрећних околности, парадокс моралног преиспитивања и инстинктивног гомилања.

У другој зони, Зони плафона, развија идеју изостанка природног светла у модерним архитектонским амбијентима, у свету ноћних клубова, тржних центара, где живот посматрача није ништа друго до живот протагонисте, а тама и понор сцене наводе публику да посматра дело онако како аутор жели.

У трећој зони, Зони пода, пројектује непомичну слику *Сан*, на филму од 20 килограма соли ствара тродимензионалну просторну пројекцију фотографије земљине подлоге. Разматра *бајковито* код Холанђана и почетак моралне епидемије, појаву више случајева мистериозног насукивања китова, као појаву нечег злокобног, коју су успевали да кроз призму страха и панике, преведу у добит. Порив за бележење и приказивање хране у раскошним мртвим природама, наговештај су сазнања да се сачува материјално благостање, у страху од пролазности. Танка линија између глади и морала била је довољан разлог да се не праве разлике између неопходног и умереног.

Бочна зона, зона четири, састоји се из три фриза цртежа изложених у light box-овима, *позориште сенки из шуме Стриборове*, поново и поново ритмично понављање очевог сећања на сценско светло које пробија кроз мноштво стабљика направљених од картона и осликаних, у лично сећање на човека необичног имена Стрибор. Ауторка наводи

Виготског да све што је машта створила сачињено је од елемената који већ постоје у стварности.

Пета зона, Централна, цртеж слагалица, унутрашња перспектива предмета и транс-субјективност слике код Гастона Башлара. „Слика се не може протумачити помоћу уобичајених објективних инструмената. Једино феноменологија разматра зачетке слике у индивидуалној свести и може нам помоћи да слици вратимо њену субјективност и измеримо њен обим, снагу и смисао њене транс-субјективности.“

Тања препознаје зихернадлу као *прелазни феномен* код Виникота, који говори о обрасцима који дете везују за неки нарочити објекат, називајући га прелазни објекат или прелазни феномен; сјајне површине као одговор на потрошачку помаму, концепт потрошачке културе и феномен фетиша; холандске мртве природе као хвалоспев једног бољег живота. Међутим, уместо благостања учитава и напор да се тако прикажу сјајнијим него што то заиста јесу биле. „Понос иде пре уништења и надмоћ пре пада.“ Феномен Лаломаније се заснивао више на пропаганди него на чињеницама и протоку информација.

Лаломанија представља пример ирационалног понашања које је довело до колапса на тржишту и разлог масовне продукције и непрестаног прикупљања.

## Читање

Зона уласка или Зона врата уводи у Сценографију симболичких импликација свакодневнице кроз вишезначност појмова врата и сцене и претвара у игру *Utopia vs. Heterotopia*. Као на слици Дијега Веласкеза Младе племкиње, рефлексије огледала разматра користећи анализу просторних односа код Мишела Фукоа. Веласкезово дело, као и многа дела 17. века, посебно уметност северног барока, деле извесне елементе са сценографијом. Та игра занима и нашу ауторку: она уводи посматрача у другачије искуство простора, поигравајући се трагом светлости, из таме пода. Таква просторна интревенција интензивно активира зону пода у зону читања.

Присутност сна у мозаику централног зида чита се промењеним односом величина, огромним увећањем главног мотива и иницијатора садржаја – зихернадле.

У формирању текста Тања чврсто привезује историографски модел Холандије, коју користи као узорак, за препознавање феномена и читање времена, саморефлексија, имитација, релативности вредности предмета потрошње, коју уздиже на ниво тихе побуне и непристајања на свет равнолинијских идентификација, као у „Икеа је посебна онолико колико си и ти“.

Зону пода развија кроз теме дубоко укорене у национални идентитет Холандије: пре свега кроз феномене воде (супериорност мора, *Luctor et Emergo* Борим се и појављујем,



појава насукивања китова од 1531. до краја 17. века) и кроз феномен хране, у приказима свакодневних садржаја трпеза, призори благостања и изобиља, као белешке о сопственој пролазности, везујући их за феномене food рогна модерног света, детектовања танке линије глади и морала, као битне одреднице ревирибилитета два света. Бочне зоне детектује помоћу Учелове битке код Сан Романа, а образлаже кроз Шуму Стриборову Иване Брлић Мажуранић. У ствари, приповедање о луткарској позоришној представи, виђеној у очевом детињству, кроз сегменте сећања, увезане у чврсто јединство очевог надахнутог препричавања без краја... и у потпуном изостанку других садржаја. Ово постаје ритуал духовног опстанка, баш као и феномен лала у златном добу у Холандији, посматран у снази сопствене ефемерности и неухватљивости.

Лала се чита у унутрашњости зихернадле.

Снага и богатство повезани у колективном уму у клаустрофобичној Холандији 17. века, изненађујуће писмен народ за то време, опсесивно задовољава тржишну глад са портретом цвета.

Централна зона, једина осветљена зона, најважнији је знаковни механизам у директној вези са цртежом, направљеним у другој години живота. Кроз рефлектујући сјај површина, као врхунца свега материјалног: сурова су замена за људску комуникацију.

Од овог тренутка рад убрзава, значења се умножавају. Док су симболи *vanitasa* и *temento mori* у 17-вековној Холандији служиле као подсетник о очувању животних вредности и заправо имали позитивно значење, у савременом друштву, у потрошачкој култури, дах празнине и свест о сопственој смртности је забрањен, не види се. Не оставља превише места за избор.

Потом следи завршно поглавље Симболичке импликације свакодневнице, тумачење кодова који учествују у изградњи рада: ран на јапанском хаос, настаје као преплет – читање Шекспировог Краља Лира и биографије моћног јапанског владара Мотанара Морија.

Ран најављује крај света оданости и осећања, а најављује успон света борбе и хаоса: попут ходајућих чекића у филму Зид, одложених и наперених копаља у Куросавином Рану и Учеловој Битки код Сан Романа...

Сазревање предмета

Предмети као остаци времена, увећани, огољени су од атрибута препознатљивости, актуелизују своју праву природу у неспутаној игри значења.

Рад Сети се да не заборавиш затвара Зид The Wall Пинка Флојда, Алена Паркера по сценарију Роџера Вотерса.

Филм почиње кадром ручног сата, на чијој позадини је приказ Микија Мауса, а завршава догорелом цигаретом и Пинковом резигнацијом испред телевизора, у дневној соби...

Од Упоришта до Места коначне битке.

### **Критички осврт референата**

Докторско уметничко истраживање Сети се да не заборавиш, Симболичке импликације свакодневице, Цртежи и инсталација Тања Богданић, је сложена дихотомија знака између текста и уметничког пројекта: тамо где текст саопштава, цртежи понире...

Тања у њима открива део по део Уточишта, вођена трагом предмета, остатака времена, њиховим сазревањем и осветљавањем: мозаичног цртежа из друге године старости, Лала од Дрвета, поклон брата за девети рођендан, зихернадле као носиоца поруке и иницијација: очево ритмично приповедање о Шуми Стриборовој. Ритмом и звуком очевог сећања, Тања препознаје и усваја стварност, преко облика добијених из перспективе петогодишњака: у сећању на кулисе, на вођену светлост, на магију лутака које висе на канопима. Ту игру кулиса и облика успоставља у избору сликарства 17. века северног барока, као помоћног механизма за праћење уочених садржаја и феномена, огледала и рефлексија или виртуелних приказа модерног света, популарне и потрошачке културе и масовне продукције. Те кулисе Тања препознаје као облике у Икеиној столици Дон Карлос и у играма моћи великих светских компанија, које донирају профит од иницираних ратова.

Ко је био Стрибор, човек необичног и снажног имена, једини је траг који следи: ритам понављања Стриборовог имена, обликују игле зихернадли. Садржај поруке Тањиног понирања је:

(Улаз није кроз врата, већ кроз Сан.)

Метафора подразумева загонетку.

## **Оцена резултата - закључак са образложењем уметничког доприноса рада**

Овако захтевно и комплексно уметничко истраживање, какво је Сети се да не заборавиш, Симболичке импликације свакодневнице, Цртежи и инсталација, кандидаткиње Тање Богданић, даје читав низ одговора на битна питања, пре свега о уметничком делу као специфичном и затвореном знаковном систему који следи латентне законитости – кодове и преко њих преноси најразличитије информације;

Затим, о комуникативно-сазнајној функцији уметности, о уметничком делу као одређеном поретку знакова, и као знаку самом по себи, у односу на друга дела; о процесу стварања или примања уметничког дела, као о процесу прекодирања у више етапа, те о уметности као вишеслојном систему; о човековом акумулирању различитих предмета, али и памћења у дугорочним личним и колективним формама, као о процесу нагомилавања информација.

Писани део рада Тање Богданић остварен је кроз сложен приступ недоступној и скривеној материји, какво је формирање знака као инструмента мисли и његовог функционисања, од конкретно чулних садржаја до комплекса значења.

Уметничко опажање као интуитивно разумевање посредовано је једним јединим симболом. Симбол је слика посматрана са аспекта своје знаковности. Симболи су носиоци значења. Мисао поставља систем знакова. Природа знака је да се односи на нешто за неког, а процес у коме нешто игра улогу знака, назива се семиозисом. Симболи нису заступници објеката, већ средства поимања објеката. Симболи непосредно значе наше представе о стварима, а не саме ствари. Симбол је оруђе мишљења. Уметнички симболи су непреводљиви.

Полазећи од чињенице утемељености и изузетне надахнутости, за слојевито осветљавање саме суштине семиозиса и семиотичких механизма, а кроз комплексност и систематичност широког приступа феноменологији Златног доба Холандије и изванредном избору дела модерних уметника (Claude Leveque, Guy Ben-Ner, Brian Jungen, Christian Baltanski) у проширивању нивоа значења, комисија сматра да је кандидаткиња Тања Богданић успешно образложила тему Сети се да не заборавиш, Симболичке импликације свакодневнице, Цртежи и инсталација и свој докторски уметнички пројекат и предлаже Наставном уметничком већу Факултета ликовних уметности да усвоји овај извештај и достави га Сенату Универзитета уметности, да би се одредио датум одбране рада.

мр **Добрица Бисенић**, редовни професор, Факултет ликовних уметности,  
Универзитет уметности у Београду

---

др ум. **Бранко Раковић**, редовни професор, Факултет ликовних уметности,  
Универзитет уметности у Београду

---

др ум. **Адам Пантић**, ванредни професор, Факултет ликовних уметности,  
Универзитет уметности у Београду

---

др ум. **Бранка Кузмановић**, ванредни професор, Факултет примењених  
уметности, Универзитет уметности у Београду

---

др ум. **Драгана Станаћев Пуача**, ванредни професор ФЛУ у Београду  
(ментор)

---